

Pogledi

PROSVJETNI DJELATNIK I DUHOVNA DIMENZIJA *

Josip Baloban, Zagreb

Uvodne misli

Kada čujem riječ prosvjetni djelatnik prvotno pomislim na čovjeka i na posebne međuljudske odnose. Posebnost tih odnosa doživljam kao nešto prirodno i samo po sebi razumljivo, dinamičko i kreativno. Odnosi nisu u službi nekog sustava, određene ideologije ili subjektivnog pogleda na svijet. Naprotiv, oni su jednostavno u službi čovjeka bez obzira bio on odgajatelj ili odgajatelj. Stoga, prosvjetni djelatnik uvijek ima posla s ljudima, neovisno o njihovoj starosti, zainteresiranosti i nadarenosti. Istodobno on nije dobro ili loše napisan udžbenik. Nije besprijeckorno funkcionirajući stroj. To nisu ni njegovi učeni. Uz sve svoje profesionalne osobine, prosvjetni djelatnik je najprije čovjek, koji pomaže mladom biću, koje je u razvoju, te stoga tako često nedorečeno i buntovno, kako bi postao čovjekom u punom smislu riječi. Pod čovjekom mislim na *jedinstvenu, neponovljivu i najveću vrijednost, koja nadilazi samu sebe i sama sobom nije protumačiva; vrijednost, koja se ni u kojim povijesnim okolnostima odnosno filozofsko-političkim tumačenjima ne može relativizirati ili se smije u bilo čije ime i u bilo kojem stupnju žrtvovati*. U takvom shvaćanju čovjek nije slučajna jedinka unutar kolektiviteta, kojemu bi bila bezuvjetno podređena, nego je slobodna, kreativna i odgovorna osobnost, koja, po svojoj slobodi i odgovornosti, upućuje na svoga Stvoritelja. U toj koncepciji nužno se uvažava i čovjekova

---

* Ovo predavanje održano je članovima "Hrvatskog katoličkog društva prosvjetnih djelatnika" u Zagrebu, 23. lipnja 1993.

duhovna dimenzija po kojoj se on potpuno ostvaruje u ovom svijetu, ali po kojoj on istodobno transcendirira samoga sebe i svijet oko sebe.

Ta duhovna dimenzija, ukoliko je nosila religiozni odnosno vjernički predznak, nije imala puno pravo javnosti u prošlom komunističkom sustavu. Posljedica toga bila je dvostruka. S jedne strane vjeri nije bila priznata društvena dimenzija. Vjernici su svoje vjerničko uvjerenje mogli iskazivati tek na privatnoj, obiteljskoj i eklezijalno-župskoj razini. S druge strane religiozna dimenzija nije bila priznata kao integrirajući čimbenik odgoja i čovjekovog egzistencijalnog totaliteta. Drugim riječima, škola nije dokraja mogla spriječiti da se u društvu rađaju i razvijaju vjernici, ali je činila sve da u odgojno-obrazovnom procesu religiozna dimenzija bude prešućivana, ignorirana ili izravno odnosno neizravno atakirana. Događala se odgojna drama i to unutar trokuta: obitelj-učenik-prosvjetni djelatnik. U tom trokutu nerijetko najčudnije se osjećao i najlošije je prolazio učenik-odgajnik, koji se razvijao unutar dva svjetonazora: između onog na razini obitelji i Crkve s religioznim predznakom i onog u školi s ateističkim predznakom. U izrazito teškom položaju nalazio se i prosvjetni djelatnik ukoliko je bio vjernik po svom osobnom uvjerenju. I učitelji i učenici vjernici bili su izvrgnuti određenoj vrsti represije, te su bili prisiljeni, premda protiv svoje volje, živjeti dvostrukim životom.¹ Pola stoljeća nametao im se tzv. moralni odgoj koji je počivao na odrednicama kao što su "socijalistički patriotizam, ateizam, proleterski internacionalizam, jugounitarizam, njegovanje revolucionarnih tradicija, itd".²

Jednom riječju, učenik i njegov učitelj osjećali su se prikraćenima, ako ne i osakaćenima u svom osobnom integritetu, jer se religiozna dimenzija kao sastavni dio čovjekove osobnosti, prešućivala ili ignorirala.

1. Kompletnost prosvjetnog djelatnika: želja ili već prakticirana stvarnost

U uvodnim mislima konstatiralo se da je u odgojno-obrazovnom procesu Hrvatske živio i djelovao prosvjetni djelatnik, koji je imao puno teškoća u odnosu na kompletnost vlastite osobe i u odnosu na kompletnost osoba učenika.

Teza 1: Sloboda i odgovornost visokog stupnja u odgojno-obrazovnom procesu mogu se očekivati i događati, ako je u tom procesu, prije svega, nazočan i djelatnik kompletan prosvjetnik

---

¹ Josip Marinković, *Duhovni linč*, u: Školske novine, 43(1992), br. 42, od 22. prosinca 1992, str. 3.

² Josip Marinković, *Moralni odgoj je nemoralan*, u: Školske novine, 44(1992), br. 11, str. 6.

*djelatnik, čiju osobnost čine: duhovno-kulturna dimenzija, dimenzija osobnih kvaliteta i dimenzija pedagoških osobina.*³

Sve tri dimenzije su međuovisne i razvijaju se u kandidatu za prosvjetnog djelatnika istodobno i postupno. Osoba, koja preveliki naglasak stavlja samo na dimenziju pedagoških osobina, a dvije druge dimenzije smatra manje važnima, u velikoj je opasnosti da se razvije u krnjeg učitelja i profesora. Isto tako vrijedi i obrnuto, naime, tko želi svoje zvanje prosvjetnog djelatnika graditi samo na duhovno-kulturnoj dimenziji i dimenziji osobnih kvaliteta, a zanemaruje treću dimenziju, u opasnosti je da ne postiže optimalne rezultate u odgojno-obrazovnom procesu, a koji se od njega očekuju.

Od godine 1989. ponovno se u Hrvatskoj nazire vrednovanje te duhovno-kulturne dimenzije. Javno, na znanstvenim skupovima i u novinama govori se i piše o "svojevrsnom odgojnom nasilju" u obrazovanju i o "homo duplex", dvostrukoj osobnosti, te čovjeku nedjelje i ponedjeljka. 1990. započinju rasprave o ponovnom uvođenju vjeronauka u škole. Godine 1991. započinje se s prvim uvođenjem školskog vjeronauka. Vjeroučitelj i učitelj djeluju u istoj školi i sudjeluju u zajedničkom odgojno-obrazovnom procesu. U proljeću 1992. na II. saboru učitelja Hrvatske u Zagrebu govori se o duhovnom liku učitelja.⁴

No, da li je duhovno-kulturna dimenzija u sveobuhvatnom smislu, odnosno, samo duhovna dimenzija u užem smislu prosvjetnog djelatnika po sebi razumljiva stvar nakon dogođenih prvih slobodnih izbora u Hrvatskoj? Na to pitanje može se, barem zasada, dati slijedeći odgovor. Istina je s jedne strane da se javno progovorilo o duhovnom liku prosvjetnog djelatnika. Istaknulo se da učitelj u našem civilizacijskom krugu mora biti "otvoren prema temeljnim vjerničkim vrijednostima".⁵ Štoviše, izričito se naglasilo: "Učitelj stvara duhovno, tj. interkulturalno, moralno-etičko, socijalno, estetsko i egzistencijalno ozračje u kojem učenik odrasta i razvija se u samosvojno biće."⁶ U učitelju se ponovno prepoznalo najdjelotvornijeg medija u izgrađivanju

³ Pod duhovno-kulturnom dimenzijom misli se na sve ono što stvara čovjekov duh, za što je zainteresiran i prema čemu je kontinuirano ili samo privremeno otvoren. Ta dimenzija ne samo da izravno uključuje sve eksplicitne religiozne elemente prepoznatljive po objavi i crkvenim ustanovama, vidljivim vjerničkim iskustvima vjernika, nego ona uključuje i tragove transcendentnoga u ljubavi, smrti i nadi. Tako je težnja za srećom, osjećaj za pravdom, istinom i odgovornošću, te respektiranje tuđeg uvjerenja i njegove savjesti sastavni dio te duhovno-kulturne dimenzije. U takvom shvaćanju i Isus Krist za svakog čovjeka je barem posvjestitelj čovjekove upućenosti na transcencenciju.

⁴ Vidi o tome Josip Baloban, *Duhovni lik učitelja*, u: *Svesci*, 1992, br. 75-77, str. 129-133.

⁵ J. Baloban, nav. dj., str. 131.

⁶ Ivan Sović, *Darovi učitelja domovini Hrvatskoj*, u: *Obnovljeni život*, 47(1992), br. 5, str. 485-493.

"narodnoga, religijskoga i kulturnoga identiteta".⁷ Ponovno se započelo govoriti o kompletnom odgajatelju i o svenarodnom povjerenju u učitelja.

Istodobno, istina je s druge strane da u dvije knjige izdane godine 1993. duhovna dimenzija prosvjetnog djelatnika nije se uspjela dostatno ukorijeniti. Primjerice, Vladimir Strugar u svojoj studiji *Biti učitelj* govori o osobnim i pedagoškim osobinama učitelja.⁸ U svojem empirijskom istraživanju on se usredotočuje samo na pedagoške osobine. Daje sintetski pregled i osobnih učiteljevih osobina. Nigdje se izričito ne spominje duhovna dimenzija učitelja. Kada se govori o njegovoj širokoj općoj kulturi ne navodi se religiozna komponenta. Prema Strugaru učitelju je potrebno samo "široko znanje s područja znanosti i umjetnosti, proizvodnje i tehnike".⁹ Ima se dojam da teologija i religiozna dimenzija kulture ne spadaju u kompletnost učiteljevog habitusa. To potvrđuje i definicija pojma učitelj. On je stručnjak "koji organizira odgojno-obrazovni proces i svojim općim obrazovanjem, poznavanjem pedagoške, didaktičke, metodičke i psihološke njegove osnove, u zajedničkom radu s učenicima, ostvaruje cilj i zadaće odgoja i obrazovanja".¹⁰

I na primjeru knjige Ante Vukasovića *Etika-moral-osobnost*, koja je prerađeno i dopunjeno djelo već dva puta (1974. i 1977) objavljenog *Moralnog odgoja*, ne nalazimo dostatnog govora o duhovnoj komponenti unutar odgoja niti u odnosu na nastavnika-odgojitelja.¹¹ Pod naslovom "Formiranje pozitivnog odnosa prema materijalnim i duhovnim vrednotama" na str. 190-194 nigdje se ne spominje Crkva, ne govori se o duhovnim vrijednostima koje naviješta, podržava i ostvaruje ta religiozna ustanova. Nema riječi o kršćanskim duhovnim vrijednostima. Spominju se samo duhovne vrednote. Pod naslovom "Odgojne institucije" spominju se: dječji vrtić, škola, dom i nastavnik. Ne spominje se Crkva. U pretresanju i razlaganju zadaće škole ne spominje se religiozna dimenzija odgoja i obrazovanja - dakako kao moguća ponuda onim učenicima koji to žele. Govoreći o moralnom liku nastavnika-odgojitelja autor naglašava kako je nužno "da nastavnik ima svestrano obrazovanje i kulturu, pravilan filozofijsko-znanstveni pogled na svijet i život te bogato stručno-pedagoško znanje i iskustvo. U pogledu moralnih osobina nastavnik mora biti čestita ličnost, treba voljeti svoj poziv i pravilno se odnositi prema odgojenicima, mora biti dosljedan u zahtjevima, pravedan prema

---

⁷ I. Sović, nav. dj., str. 487.

⁸ Vladimir Strugar, *Biti učitelj*, Zagreb 1993, str. 15-43.

⁹ V. Strugar, nav. dj., str. 20.

¹⁰ Isto, str. 11.

¹¹ Ante Vukasović, *Etika-moral-osobnost*, Zagreb 1993, prerađeno i dopunjeno djelo iz 1974. i 1977. pod naslovom *Moralni odgoj*.

učenicima i savjestan u obavljanju svojih dužnosti."¹² Listajući kazalo na kraju knjige ne mogu se naći pojmovi: religiozni odgoj, duhovni lik nastavnika, duhovna ličnost nastavnika, duhovne osobine ili duhovna osobnost. Sintagme moralne kvalitete i moralne osobine ne moraju nužno pokrivati sadržaje koje pokrivaju sintagme duhovni lik ili duhovne osobine.

Iz svega dosad rečenog, čini se, da se može s pravom konstatirati da je duhovno-kulturna dimenzija u osobnosti prosvjetnog djelatnika još uvijek više želja nego ostvarivana stvarnost.

2. Univerzalno duhovno - temeljna pretpostavka za svakog prosvjetnog djelatnika

Govoriti o minimumu duhovnog, kojim je prožet svaki prosvjetni djelatnik, moguće je tek ako se uvažavaju dvije povijesne datosti. Prva datost je da živimo u pluralističkom društvu u kojem žive i djeluju kako oni koji vjeruju tako i oni koji ne vjeruju. U društvu u kojem egzistiraju i oni koji sumnjaju kao i oni koji su indiferentni naspram mnogih vrijednosti. Živimo u društvu koje njeguje humane vrijednosti. Ali sve nije kršćanski humanizam, a to znači da za mnoge članove društva čovjek nije slika Božja, te nije adresat i partner Božji. Upravo to posljednje znači da čovjek nije autonoman, sam sebi dostatan i usmjeren samo na sebe, već je heteronoman, jer je teonomno utemeljen i tumačen.¹³ U našem društvu mnogi njegovi članovi ne shvaćaju humane vrijednosti nužno s religioznim predznakom. Druga povijesna datost jest da smo u zapadno-europskom civilizacijskom krugu, koji je izrastao na kršćanskim tradicijama. Taj civilizacijski krug jednostavno je nerazumljiv i nemoguć bez dekaloga. U tim kršćanskim tradicijama zasnivaju se općeljudske vrijednosti, koje nadilaze svaki povijesni političko-pragmatički i ratni trenutak. One imaju univerzalno značenje.

Teza 2: U ovom demokratizirajućem društvu postoji i mora postojati temeljna i univerzalna komponenta duhovnog u svakom prosvjetnom djelatniku bez obzira na njegovu (ne)religioznu orijentaciju i njegov svjetonazor. Ta duhovna komponenta je "conditio sine qua non" njegovog prosvjetnog habitusa.

Pod duhovnom komponentom, odnosno dimenzijom u širem smislu, misli se na estetsko, kulturno, socijalno i religiozno. A pod duhovnom komponentom u užem smislu misli se na religiozno općenito i na kršćansko. Prosvjetni djelatnik je svjestan da je on, prije svega, promicatelj općeljudskih vrijednosti kod svojih učenika. Zaje-

---

¹² A. Vukasović, nav. dj., str. 220.

¹³ Aleksandar Schwan, *Humanismen und Christentum*, u: Franz Böckle - Franz Kaufmann - Karl Rahner u. a., *Christlicher Glaube in moderner Gesellschaft*, Freiburg-Wien 1981, Bd. 19, str. 5-63, ovdje 52.

dno s tim temeljnim općeljudskim vrijednostima on razvija u odgajaniku vrijednosti osobnog dostojanstva, jednakopravnosti, slobode, neotuđivih ljudskih prava; zatim ljudske vrijednosti rada, sveljudskog bratstva, solidarnosti i suodgovornosti u društvenom životu. Istodobno razvija sposobnost istinskog razumijevanja ljudi različitih kultura i različitih religioznih i drugih pogleda na svijet.

Temeljna i univerzalna komponenta duhovnog u svakom prosvjetnom djelatniku moguća je, ako su data tri elementa koja čine tu komponentu. Ta tri elementa ne ugrožavaju ničije slobodno osobno svjetonazorsko uvjerenje, te su stoga prihvatljiva svakome pojedincu kako religioznom tako i nereligioznom.

Prvi element te duhovne komponente sastoji se u tome da prosvjetni djelatnik poznaje temeljne kršćanske vrijednosti. Poznaje, prije svega, Bibliju kao temeljnu knjigu kršćanstva i kao izuzetno i danas nezaobilazno književno djelo čovječanstva bez čijeg dubljeg poznavanja je teško razumjeti prošlu i sadašnju kulturu zapadne civilizacije. Bez obzira na svjetonazor trudi se upoznati Crkvu i njezinog Utemeljitelja Isusa iz Nazareta. Tako će lakše susretati i razumjeti većinu svojih učenika, koji prakticiraju odnos prema Crkvi i prema Isusu. Drugi element duhovne komponente sastoji se u tome da je prosvjetni djelatnik pozitivno otvoren prema kršćanskim odnosno svim vjerničkim vrijednostima. Ta pozitivna otvorenost prevladava sve moguće nesporazume, a koji su nastajali na relaciji odgajatelj-odgajanik unutar ideološki orijentirane škole. Istodobno ne omogućuje niti pak pospješuje eventualno stvaranje "dvostruke osobnosti" i ne utire put "svjetonazorskom monizmu", štoviše utire put "svjetonazorskom pluralizmu", koji ne isključuje duhovno. Naposljetku, pozitivna otvorenost proizlazi iz povijesne datosti da je Katolička crkva, koja je stoljećima na ovim prostorima bila promicateljicom duhovnoga u čovjeku, i danas sukonstitutivni čimbenik integralnog podizanja i odgoja mladoga čovjeka. I treći element temeljne i univerzalne komponente duhovnoga je shvaćanje i praksa po kojoj i u kojoj je prosvjetni djelatnik prožet religioznim i kršćanskim vrijednostima. Ako nije prožet, on se ipak do određenog stupnja identificira s tim vrijednostima. Od religioznog pojedinca očekuje se puno prožimanje i potpuna identifikacija. Kod nereligioznog pojedinca očekuje se određeni stupanj identifikacije s religioznim vrijednostima, jer su one u službi duhovno-univerzalnog i opće civilizacijskog lika učenika. Prosvjetni djelatnik je u službi onih vrijednosti koje su temeljne svim ljudima bez obzira na boju kože, na nacionalnost i vjersku (ne)pripadnost. A te temeljne vrijednosti nezamislive su, nerazjašnjive su i konačno neostvarive su bez komponente duhovnoga. Naposljetku, osobnost prosvjetnog djelatnika teško je zamisliva bez fundamentalnog habitusa u kojem duhovna komponenta čini konstitutivni dio te osobnosti.

3. Prosvjetni djelatnik kršćanskoga usmjerenja i uvjerenja

Duhovna dimenzija u svojoj prepoznatljivosti i uvjerljivosti dolazi do punog izražaja upravo kod prosvjetnog djelatnika, koji razmišlja, zaključuje i djeluje isusovski i kršćanski.

Teza 3: Za prosvjetnog djelatnika kršćanskoga uvjerenja odlučujuća je osoba Isusa Krista, a Biblija je od izuzetne važnosti. Jednako važan je i aktivan suodnos s vjerničkom odnosno župnom zajednicom. Svjedočenje kršćanskih vrijednosti nošeno kršćanskim moralno-etičkim identitetom čini ga istinskim Isusovim učenikom i vjerodostojnim odgovateljem svojih odgajnika.

Za svakog kršćanina, a osobito za osobu koja je svoje životno zvanje pronašla u prosvjetnoj djelatnosti, Isus je odlučujuća osobnost. Prema njemačkom biblijskom znanstveniku Joachim Gnilki: "Zanimanje za Isusa iz Nazareta začudo je poraslo posljednjih godina i desetljeća. Zahvaća široke slojeve pučanstva i to ne samo kršćanske. U tom pogledu može se reći da je zanimanje za Isusa iz Nazareta veće nego za njegovo navještanje koje se događa po Crkvi, i mora se postaviti pitanje koji su uzroci takvoga razvoja. Zanimanje se pokazuje i u tome da su mnogobrojne knjige o Isusu objavili i oni koji nisu kršćani. Židovi otkrivaju u njemu svoga brata (Schalom Ben-Chorin), filozofi ga smatraju jednim od mjerodavnih ljudi (Karl Jaspers). Pritom je važno imati na umu da se zanimanje usredotočuje na povijesnog Isusa - kako se to običava govoriti u stručnom žargonu - dakle, na čovjeka Isusa, na njegov život, njegovu poruku, njegovu povijest."¹⁴ Zašto je Isus od presudnog značenja za prosvjetnog djelatnika kršćanskog usmjerenja i uvjerenja? To značenje zasniva se na nekoliko slijedećih čimbenika. Isus iz Nazareta govorio je o Ocu kao nitko prije ni poslije njega. Prema Isusovom iskazu nebeski Otac je jednostavno zaljubljen u čovjeka i za njega nema cijene koju nije spreman platiti da spasi tog čovjeka. Drugo, Isus je dao nenadmašivo tumačenje međuljudskih odnosa. Unutar toga On se zauzima za konkretno ljudsko. Njegova opcija glasi: Najprije čovjek, zatim zakon i propis. Kriteriji na kojima počiva shvaćanje i prakticiranje međuljudskih odnosa zvuče nam nerijetko utopističkim. Čovjek postavlja pitanje: Zar je nešto takvo moguće? Odnosno, zar nešto takvo ima smisla u "svijetu vukova"? Treće, Isus je Utemeljitelj Crkve kojoj pripada i prosvjetni djelatnik. Ta Crkva je vidljivi i djelotvorni znak samog Isusa i njegova Oca na nebesima. Ona je manje evandeoska što je više prosvjetni djelatnik distanciran u svojoj vjeri. A više je isusovska što se taj isti djelatnik jače angažira kao njezin član. Aktivan suodnos s vjerničkom odnosno sa župnom zajednicom postaje imperativom koliko trenutka toliko i imperativom profesije. Jer vjer-

---

¹⁴ Joachim Gnilka, *Jesus von Nazareth. Botschaft und Geschichte*, Freiburg-Basel-Wien 1990, str. 7.

nički orijentirani prosvjetni djelatnik je na sebi svojstven način osoba koja razglauuje Evandjelje u teoriji i u praksi. I etvrto, Isus je Uaitelj nad uaiteljima. Samo dvije karakteristike u svezi s time. Nije bilo pitanja, a koje mu aovjek nije smio postaviti. Odživio je besprijeornu i zavidnu harmoniju izmeuu rijeai i djela. Upravo iz toga, ali i iz svega prethodno reeenoga, Isusova osobnost postaje i ostaje trajnim modelom ophoaa sa aovjekom i aovjekovog djelovanja prema Bogu i prema bliznjemu.

Puno knjiga i udzbenika proae rukama prosvjetnog djelatnika. Ipak jedna ima trajno povlašteno mjesto. To je Biblija. Njom se djelatnik sluai kontinuirano i zainteresirano, jer ju prihvaaa kao mjerodavni kriterij vlastitoga mišljenja i djelovanja. U njoj su dani korijeni svake vrste duhovnosti. Tko se njome sluai, ostaje trajno u dimenziji duhovnoga.

Isus Krist, Biblija i aiva kršianska zajednica omoguauju prosvjetnom djelatniku da bude aivi svjedok opaeljudskih i kršianskih vrijednosti kako svojim uenicima u školi tako i ljudima izvan škole. Sve te vrijednosti nabrojene su u aklanku 7. Prijedloga Pravila (statuta) Hrvatskog katoličkog društva prosvjetnih djelatnika. To svjedoaa na osobit naain ostvaruje se na razini teritorijalne aipne zajednice kojoj djelatnik pripada.

Duhovna dimenzija prosvjetnog djelatnika nezamisliva je bez ostvarivanja njegova moralno-etiačkog identiteta, koji se aivi na osobnoj razini, na razini škole, na razini aipne zajednice i na razini svoje obitelji, ukoliko je obiteljski aovjek. Za sve to je od odluujuae vaanosti Isusova duhovnost na kojoj se djelatnik nadahnjuje i ispravlja.

Nadalje, prosvjetni djelatnik je aovjek dijaloga u za njega zgodnim i manje zgodnim situacijama. S ljudima s kojima se lako i jednostavno komunicira kao i s onima koji imaju razne teškoae u svom komuniciranju. Stoga mu je strana, jer je ujedno i antikršianska, svaka vrsta diskriminacije "s obzirom na spol, rasu, narodnost, vjeru, svjetonazor, politiaku pripadnost i društveni poloaj" (*Pravilnik društva*, a. 7).

Naposljetku, prosvjetni djelatnik kršianskoga uvjerenja je bio i ostati ae "znakom protivljenja" onima koji ne misle kršianski ili misle aak i antikršianski. Prema takvima on uvijek ostaje dostojanstven i takve osobe izaziva svojim kršianskim svjedoaaem puno vie nego svojim dobronamjernim uvjeravanjem. Svjestan je dviju ainja: da aivimo u pluralistiakom društvu i da je Isusova Radosna vijest slobodna ponuda, koja se nudi nenametljivo i prihvaaa posve slobodno u istinitosti vlastitoga srca.

4. Zaključak

U aitavoj drugoj polovici 20. stoljeaa bilo je izuzetno teško biti prosvjetnim djelatnikom, posebno onom koji se shvaaa i doživljavao kao osoba duha, koja u svojim uenicima budi i razvija duhovnu

dimenziju. I u demokratski dobro funkcionirajućem društvu ne će biti jednostavno ostvarivati zvanje prosvjetnog djelatnika. I to iz dva razloga. Prvi se temelji u samom djelatniku, a drugi u složenosti odgojnih čimbenika koji će se nerijetko nalaziti u antagonističkom odnosu.

Prosvjetni djelatnik uopće, a osobito onaj kršćanskoga usmjerenja imat će dosta teškoća već u stjecanju i formiranju vlastitoga osobnog vjerničkog identiteta. I to zato što će se se on formirati u ozračju pluralizma u kojem će kršćanski element biti jedan od ostalih. Istodobno formirat će se i prosvjetni djelatnici koji ne će nužno polaziti s kršćanskih polazišta, kod kojih će biti prisutna - barem minimalno - duhovna dimenzija, ali će njihov moralno-etički identitet biti posve sekularistički orijentiran. Drugi razlog je u višestrukosti formalnih i neformalnih odgojnih čimbenika. Škola, obitelj i Crkva, a to znači učitelji, roditelji i profesionalni navjestitelji vjere nisu više jedini odgojni čimbenici. S ovima na djelu su sredstva javnog priopćavanja, svijet videa, neformalne grupe vršnjaka i drugi. Upravo ti posljednji odgojni čimbenici nude i ostvaruju odgoj mlade osobe koji će biti u suprotnosti s odgojem roditelja, Crkve i prosvjetnih djelatnika.

Koje mogućnosti ima prosvjetni djelatnik u svemu tome? Uspjeh će ovisiti o više razloga, ali velikim dijelom i o njemu samome. Prosvjetni djelatnik s izgrađenim kršćanskim moralno-etičkim identitetom moći će lakše i suvereno komunicirati sa svojim odgajanicima i davat će vjerodostojan odgovor, svjedočanstvo i izazov svima onima s kojima će biti u komunikaciji.

EDUCATIONAL WORKER AND SPIRITUAL DIMENSION

Summary

In this article the author tries to outline the figure of pedagogic successful educational worker. In the first part of this article, he analyses three fundamental components of personality of educational worker, which are infallible at forming one indeed efficient educative process, and that are: spiritual-cultural dimension, dimension of personal qualities and dimension of pedagogic qualities. The autor gives particular attention in the communistic system neglected spiritual-religious dimension as educational worker so also of alone educative process. The conclusion of the author is that the worker in the educative-process should be either personally religious or at least positively open for spiritual values and with this for universal human values. In the second part the author tries to outline the figure of the Christian educational worker, whose spiritual dimension is defined with personal relation to Christ, with knowledge of Bible, with active presence in the parish community, with firm moral identity, with active openness and with testimony of faith in a pluralistic surrounding.